
<https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.092>

О.В. Червоненко, кандидат біологічних наук, заступник директора з наукової і музейної роботи
Національний науково-природничий музей НАН України
01601, Україна, Київ, вул. Богдана Хмельницького 15
E-mail: entomo@ukr.net
ORCID 0000-0002-7707-3801

ЄВГЕН ФЕДОРОВИЧ ШНЮКОВ

Музейні нотатки

В статті висвітлено основні віхи життя, наукові здобутки та вагомий внесок академіка Є.Ф. Шнюкова у розвиток науково-дослідної складової музейної діяльності і процесу формування музейного фонду Національного науково-природничого музею НАН України, директором якого він працював впродовж 30 років.

Відзначено, що в складних умовах розвитку держави Є.Ф. Шнюкову вдавалось відстоювати і здійснювати наукові та культурницькі проекти, які позитивно позначились на змісті наукових фондів колекцій, визнання музею як провідної науково-просвітницької академічної установи.

Показано великий особистий вклад академіка Є.Ф. Шнюкова у збереженні та вдосконаленні експозицій, пропаганді наукових знань, особистий вклад зусиль вченого для популяризації науки з використанням можливостей музею.

Ключові слова: музейний фонд, колекція, експозиція, науковий здобуток.

Впродовж близько 30 років майже кожного робочого дня о 15-й годині перед кабінетом на першому поверсі Національного науково-природничого музею НАН України збираються люди. Це починає прийом співробітників директор музею академік НАН України Євген Федорович Шнюков. Він приймає всіх — від заступника директора до рядового інженера, вислуховує та вирішує прості і складні питання повсякденного життя музею. Завжди з відкритими до кабінету дверима. Євген Федорович говорить тихо, спокійно й виважено, і це змушує відвідувачів поводити себе так само й з повагою до ставитися до господаря кабінету.

Цитування: Червоненко О.В. Євген Федорович Шнюков. Музейні нотатки. *Геологія і корисні копалини Світового океану*. 2020. 16, № 1: 92—95. <https://doi.org/10.15407/gpimo2020.01.092>

Академік Євген Федорович Шнюков — видатний вітчизняний вчений — геолог, фахівець у галузі осадового рудоутворення, морської геології, геології України та суміжних територій, геології Світового океану. Все професійне життя Є.Ф. Шнюкова пов'язане з Національною Академією Наук України, де він працює як науковець та організатор науки, з моменту закінчення навчання в університеті.

Становлення Євгена Федоровича як науковця почалося 1948 р., відколи він вступив до Київського держуніверситету ім. Т.Г. Шевченка. Як розповідав його товариш та співкурник, професор, доктор наук Юрій Олексійович Русько, Євген Федорович від самого початку вирізнявся з-поміж інших студентів надзвичайною самодисципліною та особливими здібностями до навчання. Наполеглива праця та цілеспрямованість дозволили Євгену Федоровичу успішно закінчити навчання в університеті — він отримує диплом з відзнакою та рекомендацію до аспірантури від Вченої ради факультету. У 1953 році Євген Федорович вступає до аспірантури Інституту геологічних наук АН УРСР, і все його подальше життя пов'язане з науковою діяльністю. У 1958 році Є.Ф. Шнюков захищає кандидатську дисертацію за темою “Мінералогія Попельнастовського залізорудного родовища”. З 1957 р. займається вивченням мінералогії Керченського залізорудного басейну в Інституті мінеральних ресурсів АН УРСР у м. Сімферополі, а у 1959 р. повертається до Києва. У 1960 р. Євген Федорович отримує звання старшого наукового співробітника, а вже у 1966 році захищає докторську дисертацію, згодом стає професором, членом-кореспондентом НАН України, академіком НАН України.

Протягом всього свого творчого життя Є.Ф. Шнюков захоплюється дослідженнями в царині морської геології. З його ім'ям пов'язані багатогранні дослідження процесів седиментогенезу і осадового рудоутворення залізних, марганцевих та інших руд, він є автором гіпотези утворення осадових оолітових залізних руд керченського типу. Є.Ф. Шнюков — відомий вчений, знавець геологічної будови та генезису усієї Азово-Чорноморської залізорудної провінції.

Академік Є.Ф. Шнюков є одним з перших, хто запропонував розвивати морські геологічні дослідження в Україні, фундатор і керівник центру досліджень морської геології та осадового рудоутворення. Він був організатором та керівником

чисельних спеціалізованих геолого-геохімічних експедицій науково-дослідного судна “Академик Вернадский” до Індійського, Атлантичного океанів. Завдяки енергії та ентузіазму Є.Ф. Шнюкова відбувалися дослідження Чорного моря на судах “Профессор Водяницький” та “Владимир Паршин”. Результатами цих досліджень стали численні наукові праці (понад 600, в тому числі низка монографій), які несуть безцінну наукову інформацію та є підґрунтям для використання їх у практичному житті.

Все свідоме життя Є.Ф. Шнюков є активним популяризатором науки. Його цікавлять не тільки вузькі наукові проблеми, а й загальні питання біо- та гео-

різноманіття. Будучи людиною широкого світогляду та розуміючи необхідність та важливість просвітницької роботи, він активно популяризує науку, намагається зацікавити нею найрізноманітніші верстви населення. Широко відомі його науково-популярні книги “Світ мінералів”, “Небезпечне Чорне море”, “Мінерали і світ”, які написані легкою мовою і є й досі цікавими і дітям, і дорослим.

У 1978 р. Є.Ф. Шнюкова призначають директором Центрального (нині Національного) науково-природничого музею. Тридцять років свого трудового життя Євген Федорович присвячує керівництву музеєм.

Всі ці роки Євген Федорович опікується багатьма природничими колекціями музею, чисельність одиниць зберігання яких сягає близько 1,5 млн. На той час музей вже набув загальнодержавного значення. Фондові колекції ННПМ НАН України віднесені до державної частини Музейного фонду України і є її національним багатством. Більша частина наукових фондів колекцій відноситься до цінних та дуже цінних наукових об'єктів. Такий стан речей накладав на керівництво музею особливу відповідальність, а від співробітників вимагав максимальної віддачі. Як директор установи, Євген Федорович зумів побудувати роботу таким чином, що музей успішно виконував свої завдання в усіх напрямках своєї діяльності. Поряд з проведенням великої дослідницької роботи з актуальних проблем геології, палеонтології, зоології та ботаніки, співробітники збирали та опрацьовували наукові фондові колекції, доглядали та вдосконалювали експозицію, вели пропаганду наукових знань. В цей час директор особисто докладав чималих зусиль для популяризації науки, вже з використанням можливостей музею.

Період роботи Є.Ф. Шнюкова в ННПМ НАН України охоплював і часи радянського керівництва, і період перебудови, за якою настали буремні часи безвладдя та безгрошів'я, і становлення нового устрою українського музейництва. У ці складні часи директор мав утримати найбільший музейний комплекс Академії наук на відповідному рівні, зберегти унікальні наукові фондові колекції та експозицію, утримати фахівців. Надійною опорою йому під час роботи став колектив музею, переважну більшість якого склали співробітники-ентузіасты музейної справи. Серед таких були і керівники підрозділів і рядові робітники. Разом вони докла-

дали надзвичайних зусиль задля збереження та розвитку музею. Практично кожного понеділка, за виключенням експедиційного періоду, директор особисто обходив всі поверхи музею, надаючи розпорядження та поради щодо вдосконалення експозиції. Незважаючи на постійне недофінансування, Євген Федорович вишукував кошти для підтримки нормального функціонування музейного комплексу, підтримував співробітників, на плечі яких було покладено багато різноманітних важливих зобов'язань.

Євген Федорович — людина унікальної працездатності та цілеспрямованості. Він має надзвичайну пам'ять та невичерпні знання у багатьох галузях науки. Й до сьогодні згадую своє здивування глибині його знань з історії Давньої Русі-України, коли Євген Федорович, оповідаючи певний історичний період давнього Києва, як професійний історик оперував датами, розповідав найменші подробиці з життя того часу, та навіть називав імена другорядних персонажів тої епохи. Досвід спілкування з Євгеном Федоровичем довів, що геологія не єдина галузь, де він почуває себе вільно та може здивувати у співбесіді.

Завдяки наполегливій праці та таланту Євген Федорович Шнюков на сьогодні є визнаним корифеєм і має безперечний авторитет. За значні наукові досягнення його відзначено низкою державних та громадських нагород. Попри високі звання та відзнаки, Євген Федорович залишається чуйним та мудрим наставником, веселою та відкритою до спілкування людиною. Багаторічний досвід роботи з людьми та природна делікатність дозволяють Євгену Федоровичу поєднувати чуйність до потреб людей з пріоритетом інтересів справи над особистими.

Колектив Національного науково-природничого музею НАН України щиро вітає Євгена Федоровича Шнюкова з ювілеєм і бажає щастя, міцного здоров'я, нових творчих здобутків та успіхів у роботі.

Стаття поступила 05.03.2020

O.V. Chervonenko

YEUGEN FEDOROVICH SHNYUKOV. Museum Notes

The article shows the main stages of life, scientific achievements and the significant contribution of Academician Ye.F. Shnyukov to the development of the research component of museum activities and the process of forming the museum collection of the National Museum of Natural History of NAS of Ukraine, where he served as director during 30 years.

It is noted that in the difficult conditions of the development of the state, Ye.F. Shnyukov was implementing scientific and cultural projects that had a positive effect on the fund of museum collections, the recognition of the museum as a scientific academic institution.

The great contribution of academician Ye.F. Shnyukov to the improvement of museum exhibits, the promotion of scientific knowledge, and the personal contribution of the scientist's efforts to popularize science using the capabilities of the museum are shown.

Keywords: *museum fund, collection, exposition, scientific achievement.*